

Česká republika  
NÁLEZ  
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Dity Řepkové, soudce Tomáše Langáška a soudce zpravodaje Jana Wintra o ústavní stížnosti stěžovatelů **B. J.** a **P. J.**, zastoupených advokátem JUDr. Marošem Matiaškem, Ph.D., LL.M., sídlem Mánesova 48, Praha 2, proti rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 127/2024-42 ze dne 30. 4. 2025, usnesení Městského soudu v Praze č. j. 17 A 45/2024-12 ze dne 12. 6. 2024 a sdělení Ministerstva spravedlnosti č. j. MSP-1/2021-KVZ-OZ/51 ze dne 18. 3. 2024, za účasti **Nejvyššího správního soudu, Městského soudu v Praze a Ministerstva spravedlnosti** jako účastníků řízení, takto:

**Ústavní stížnost se zamítá.**

**O d ů v o d n ě n í**

**I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení**

1. Ústavní soud se v této věci poprvé zabýval právem na náhradu škody vůči státu poté, co Výbor OSN pro práva dítěte (Výbor) shledal, že české orgány porušily práva stěžovatelů chráněná Úmluvou o právech dítěte. Ústavní soud zdůraznil, že stanoviska Výboru nejsou způsobilá právně závazně konstatovat porušení práv plynoucích z Úmluvy o právech dítěte ani závazně založit právo jednotlivců na náhradu újmy ve vnitrostátním právu. Úmluva o právech dítěte je referenčním kritériem pro posouzení ústavnosti zásahů orgánů veřejné moci, a proto v případě, že státní orgány poruší práva jednotlivců v ní zaručená, náleží jim náhrada případné újmy podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (Listina). V nynější věci ale žádným právně závazným aktem porušení práv stěžovatelů shledáno nebylo.

2. Řízení, které předcházelo vydání stanoviska Výboru, proběhlo následovně. Obecné soudy v roce 2019 rozhodly o nařízení předběžného opatření spočívajícího v umístění tehdy nezletilých stěžovatelů do péče krizového centra pro děti a dospívající. Ústavní stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou usnesením sp. zn. I. ÚS 2780/19. Uvedl, že argumentace stěžovatelů nepřekročila rámec podústavního práva. Odvolací soud komplexně posoudil zájmy a potřeby nezletilých stěžovatelů a jeho posouzení odpovídalo čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Napadené rozhodnutí mělo zákonný podklad, bylo vydáno příslušným soudem a nebylo ani svévolné.

3. Stěžovatelé následně podali oznámení k Výboru a domáhali se ochrany práv garantovaných v Úmluvě o právech dítěte. Výbor vydal dne 15. 5. 2023 stanovisko *B. J. a P. J. proti České republice* (CRC/C/93/D/139/2021), ve kterém označil umístění nezletilých stěžovatelů do ústavní péče za rozporné s Úmluvou o právech dítěte. Podle Výboru české orgány nepostupovaly v nejlepším zájmu dětí, nerespektovaly podmínky oddělení dětí od rodičů a neumožnily dětem participovat na řízení a neoprávněně zasáhly do jejich osobní

svobody, čímž porušily čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 1–3, čl. 12 a čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte. V návaznosti na to stanovil, že Česká republika je povinna poskytnout stěžovatelům účinnou nápravu za porušení práv (*The State party is therefore obliged to provide the authors with effective reparation for the violations suffered*; viz bod 9 stanoviska). Následně vymezil také několik obecných opatření, která má Česká republika splnit, aby k obdobným porušením Úmluvy o právech dítěte v budoucnu nedocházelo.

4. Stěžovatelé se v prosinci 2023 obrátili na Ministerstvo spravedlnosti – Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva (ministerstvo) a s odkazem na stanovisko Výboru žádali náhradu nemajetkové újmy ve výši 184 500 Kč. Argumentovali čl. 12 odst. 3 Statutu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před mezinárodními orgány ochrany lidských práv (Statut), který byl schválen jako příloha usnesení vlády č. 420 ze dne 14. 6. 2023. Statut umožňuje poskytnout jednotlivci zadostiučinění v penězích, pokud o porušení jeho lidských práv rozhodl jeden z mezinárodních orgánů uvedených ve Statutu.

5. Ministerstvo stěžovatelům odpovědělo, že na jejich případ nelze čl. 12 odst. 3 Statutu využít. Odkázalo na přechodná ustanovení Statutu, která umožňují užití odškodňovacího mechanismu pouze, pokud rozhodné skutečnosti, které vedly ke vzniku škody, nastaly až po nabytí účinnosti Statutu. Zároveň uvedlo, že individuální opatření k nápravě situace stěžovatelů budou předmětem dalších úvah. Stěžovatelé na vyrozumění odpověděli, že takový přístup je nechává v nejistotě ohledně podoby nápravy a jejího časového horizontu, a v případě, že ministerstvo na svém názoru setrvá, je povinno poskytnout náhradu nemajetkové újmy jinou cestou. Ministerstvo reagovalo napadeným vyrozuměním, ve kterém znovu konstatovalo nepoužitelnost Statutu ve věci stěžovatelů.

6. Stěžovatelé se proto žalobou proti rozhodnutí a eventuálně proti nezákonnému zásahu obrátili na správní soudy. Městský soud napadeným usnesením žalobu odmítl pro svou věcnou nepřislusnost. Nárok stěžovatelů na přiměřené zadostiučinění vůči státu má podle městského soudu soukromoprávní povahu, a rozhodují o něm soudy v občanském soudním řízení. Nejvyšší správní soud následnou kasační stížnost stěžovatelů zamítl. Ztotožnil se se závěry městského soudu, týkajícími se soukromoprávní povahy nároku a věcné nepřislusnosti správních soudů. Zdůraznil také nezávaznou povahu stanovisek Výboru a jejich odlišnost od rozsudků mezinárodních soudů. Z hlediska mezinárodní odpovědnosti jsou stanoviska Výboru dle Nejvyššího správního soudu pouze významným ukazatelem, jak stát své závazky naplňuje, nikoliv formálně závazným rozhodnutím.

## II. Argumentace stěžovatelů

7. Stěžovatelé se ústavní stížností domáhají zrušení shora uvedených rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena práva podle čl. 36 odst. 2 a 3 Listiny, čl. 4 ve spojení s čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 1–3, čl. 12 a čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte, čl. 5 odst. 5 a čl. 13 ve spojení s čl. 6 odst. 1 a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 9 odst. 5 a čl. 2 odst. 3 ve spojení s čl. 14 odst. 1 a čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

8. Podstatou ústavní stížnosti je tvrzení stěžovatelů, že ministerstvo a správní soudy porušily jejich lidská práva neposkytnutím nápravy, která jim v návaznosti na stanovisko Výboru náleží.

9. Stěžovatelé v první řadě tvrdí, že jim svědčí veřejné subjektivní právo na účinný prostředek nápravy porušení jejich práv, které je v lidskoprávním diskurzu vnímáno

jako běžná součást lidských práv i základní předpoklad jejich účinnosti. Toto právo je přitom v lidskoprávních katalogích vyjádřeno buď explicitně, anebo bývá dovozováno výkladem jako implicitní součást ostatních lidskoprávních závazků. Podle stěžovatelů je právo na účinný prostředek nápravy, jehož součástí je i poskytnutí reparace v případě porušení lidských práv, imanentní součástí kodifikovaných lidskoprávních rámců, včetně Úmluvy o právech dítěte.

10. Vedle Úmluvy o právech dítěte a obecných komentářů Výboru OSN pro práva dítěte stěžovatele upozorňují také na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 85/04, ve kterém Ústavní soud uznal samovykonatelnou povahu práva na odškodnění podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod za porušení osobní svobody. Stěžovatelé namítají, že také v jejich případě bylo neoprávněno zasaženo do práva na osobní svobodu. Podle stěžovatelů má také obecněji formulované právo na účinný prostředek nápravy samovykonatelnou povahu.

11. Právo na účinný prostředek nápravy je podle stěžovatelů nezávislé na otázce závaznosti stanoviska Výboru pro vnitrostátní orgány, neboť jde o právo plynoucí přímo z Úmluvy o právech dítěte. Individuální reparace je podle stěžovatelů základní princip, na němž je postaven třetí Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte, který stanovuje stížnostní mechanismus. Stanovisko Výboru přijaté na základě individuální stížnosti má pouze jednotlivcům usnadňovat cestu k realizaci nápravy. Ačkoliv stanoviska Výboru obecně nejsou rámována kategorií závaznosti, podle stěžovatelů jde o čistě formální hledisko bez aplikační relevance. Výbor je orgán oprávněný k autoritativnímu výkladu Úmluvy o právech dítěte. Ignorovat názor tohoto orgánu narušuje implementační mechanismus, na němž je Úmluva o právech dítěte založena, včetně samotného stížnostního mechanismu. To lze s ohledem na čl. 1 odst. 2 a čl. 10 Ústavy samo o sobě považovat i za narušení ústavněprávních závazků a hodnot.

12. Stěžovatelé také vysvětlují, že s ohledem na autoritativní konstatování porušení lidských práv člověka garantovaných mezinárodním právem, vydané v proceduře, kterou Česká republika přijala v podobě mezinárodní smlouvy, je nepřiměřené a nepřípadné, aby je správní soudy odkázaly na možnost uspokojení nároku podle zákona č. 82/1998 Sb., odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (zákon o odpovědnosti za škodu). Jejich právo plyne z mezinárodního práva a má výrazný veřejnoprávní rozměr.

### III. Vyjádření účastníků řízení

13. Ústavní soud požádal účastníky řízení o vyjádření k ústavní stížnosti.

14. Nejvyšší správní soud uvedl, že zcela setrvává na závěrech učiněných v napadeném rozsudku. Poukázal na v rozhodnutí uvedenou judikaturu k povaze Výboru jako kvazisoudního mezinárodního orgánu zřízeného k řešení mezinárodních sporů s jasnými odlišnostmi od orgánů soudního typu. Povaha rozhodnutí Výboru a institucionální rámec k řešení případných nároků z nich plynoucích neumožňují učinit závěr, že by stěžovatelům vzniklo veřejné subjektivní právo, jehož by se mohli domáhat před soudy ve správním soudnictví. Zároveň uvádí, že napadená rozhodnutí neposuzovala oprávněnost případných nároků, ale pouze to, zda plynou z veřejného subjektivního práva a zda je třeba se jich případně domáhat v občanskoprávním řízení.

15. Městský soud v Praze nepovažuje ústavní stížnost za důvodnou. Uvedl, že poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích za porušení práv stěžovatelů, konstatované

rozhodnutím Výboru, je ve své podstatě nárok na náhradu újmy způsobené výkonem veřejné moci ve smyslu zákona o odpovědnosti za škodu, a má tedy soukromoprávní povahu. Ani argument stěžovatelů o veřejnoprávní povaze jejich nároku pro jeho souvislost s implementací rozhodnutí Výboru pro práva dítěte nemění povahu nároku, jak byl uplatněn v jejich žalobě. Možnost podání civilní žaloby podle městského soudu představuje dostatečný prostředek ochrany práv stěžovatelů. Nadto soud dodává, že rozhodnutí Výboru není právně závazným aktem, který by zakládal přímo vymahatelný nárok jednotlivce vůči státu. Vyplývá z něj pouze povinnost státu informovat daný Výbor o přijatých opatřeních.

16. Ministerstvo spravedlnosti v prvé řadě odkázalo na své vyjádření k řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem podané proti usnesení Městského soudu v Praze a na jeho přílohy, především na podkladové materiály ministerstva k přijetí Statutu. Zopakovalo již dříve učiněný závěr, že nemůže stěžovatelům poskytnout zadostiučinění v penězích, neboť k takovému postupu chybí právní základ. Kvůli časovému hledisku a datu nabytí účinnosti Statutu nelze na věc stěžovatelů aplikovat jeho článek 12, který poskytnutí zadostiučinění v penězích na základě rozhodnutí Výboru upravuje. Argumentace stěžovatelů vychází z nesprávného pojetí právní závaznosti stanovisek Výboru a mýlí se s tím, jak je odškodňovací mechanismus koncipován na základě vnímání meritorních výstupů Výboru. Ministerstvo také popsalo, jak ohledně implementace stanoviska Výboru *B. J. a P. J. proti České republice* komunikuje s Výborem, a přiložilo implementační zprávy. Uzavřelo, že ve věci individuálních opatření vůči stěžovatelům nedošlo od podání ústavní stížnosti k žádné změně.

17. Stěžovatelé možnosti repliky k vyjádřením účastníků ve stanovené lhůtě nevyužili.

#### IV. Procesní předpoklady řízení

18. Veškeré procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem jsou splněny. Nikdo z účastníků či vedlejších účastníků to ani nerozporuje.

#### V. Posouzení Ústavním soudem

19. Ústavní stížnost není důvodná. Je tomu tak ze dvou základních důvodů, které jsou níže podrobněji rozebrány:

- Zaprvé, stěžovatelům ani z Úmluvy o právech dítěte a jejích protokolů, ani ze stanoviska Výboru pro práva dítěte v jejich věci a ani z jiných pramenů mezinárodního práva nevyplývá právo na náhradu újmy tak, jak ho v nynějším řízení vymezují.
- Zadruhé, k ochraně základního práva na náhradu újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem soudu či jiného státního orgánu podle čl. 36 odst. 3 Listiny slouží v českém právním řádu postup upravený v zákoně o odpovědnosti za škodu. O případných neuspokojených nárocích na náhradu újmy rozhodují soudy v občanskoprávním řízení.

##### V.1. Závazky plynoucí z mezinárodního práva a povaha stanovisek Výboru

20. Podstata argumentace stěžovatelů tkví v tom, že v Úmluvě o právech dítěte je implicitně obsaženo právo na účinný prostředek nápravy, jehož nedílnou součástí je též reparace za porušení práv chráněných Úmluvou o právech dítěte.

21. Ústavní soud dlouhodobě opakuje, že významnou složkou materiálního právního státu je, že stát nese odpovědnost za nezákonné, či dokonce protiústavní jednání svých orgánů. Rozhodnou-li soudy, že stát jednal v rozporu s právem, náleží jednotlivcům právo domáhat se náhrady za případnou újmu (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 818/24, body 51–52; I. ÚS 2859/23, bod 31; II. ÚS 3005/14, bod 14; II. ÚS 590/08 či II. ÚS 3750/11, bod 16). Toto právo je na ústavní úrovni zaručeno čl. 36 odst. 3 Listiny. Lze souhlasit se stěžovateli, že specificky pro oběti omezení osobní svobody v rozporu s čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je právo na odškodnění stanoveno také v čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (viz nálezy sp. zn. I. ÚS 85/04).

22. Úmluva o právech dítěte je mezinárodní smlouvou o lidských právech, která je – s ohledem na její ratifikaci v lednu 1991 a judikaturu Ústavního soudu k čl. 10 Ústavy – i nadále referenčním kritériem pro posouzení ústavnosti zásahů orgánů veřejné moci do práv jednotlivce (srov. k tomu nálezy sp. zn. Pl. ÚS 11/25, body 105–107; Pl. ÚS 1/12, bod 343; Pl. ÚS 36/01, část VII; a I. ÚS 752/02, část IV). Platí proto, že poruší-li orgán veřejné moci základní práva jednotlivce chráněná Úmluvou o právech dítěte, poruší zároveň základní práva chráněná ústavním pořádkem. Proti takovému porušení musí jednotlivci vždy náležet účinná soudní ochrana (čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny) a v případě vzniku újmy také právo na náhradu újmy vzniklé v důsledku porušení (čl. 36 odst. 3 Listiny).

23. Jádrem problému v nynější věci tak nespočívá v povaze Úmluvy o právech dítěte (ani v otázce její samovykonatelnosti). Spočívá v mylném předpokladu, z něhož vychází argumentace stěžovatelů – předpokladu, že v jejich věci existuje závazné rozhodnutí určující či deklarující, že české státní orgány porušily jejich základní práva.

24. Výbor OSN pro práva dítěte je jedním z expertních orgánů mimosoudního typu, který provádí kontrolu plnění mezinárodních závazků na základě lidskoprávních smluv OSN. Jeho hlavním úkolem je napomáhat státům v implementaci Úmluvy o právech dítěte výkladovými, tzv. obecnými komentáři, diskuzemi a pravidelnými zprávami o stavu implementace. Státům, které ratifikovaly třetí Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte, napomáhá Výbor také prostřednictvím stanovisek vydaných v konkrétních posuzovaných případech. Činí tak na základě oznámení jednotlivců, že smluvním státem byla porušena jejich práva garantovaná Úmluvou o právech dítěte. V rámci kontroly sice dochází k projednání sporné věci za účasti obou stran (tj. stěžovatelů a státu), stanoviska shrnují výsledky tohoto procesu a vynášejí závěry o porušení mezinárodního závazku, přesto však nemají povahu právně závazného rozhodnutí. Ze znění Úmluvy o právech dítěte ani ze žádného závazného dokumentu k činnosti Výboru posléze přijatého nelze dovodit, že by smluvní strany svěřily Výboru v konkrétních věcech pravomoc závazně a s konečnou platností vyslovit porušení Úmluvy o právech dítěte, jak by činil mezinárodní soud. Stanovisko Výboru tedy není ani závazným rozhodnutím mezinárodního soudu, na jehož základě lze ve smyslu § 119 zákona o Ústavním soudu žádat obnovu řízení před Ústavním soudem. Nic na tom nemění, že stanoviska Výboru jsou pro rozhodování Ústavního soudu vysoce relevantní (obdobně jako jeho obecné komentáře k Úmluvě) a v budoucích věcech z nich při výkladu Úmluvy o právech dítěte bude vycházet, resp. k nim přihlížet. Stanoviska Výboru tedy slouží jako respektovaný, nicméně nikoli závazný právní názor při interpretaci Úmluvy o právech dítěte (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 2891/24, bod 48.; usnesení sp. zn. I. ÚS 3784/17; rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 365/2018, bod 28; a také Dušková, Š. In: Dušková, Š., Hofschneiderová, A. a Kouřilová K. *Úmluva o právech dítěte. Komentář*. Wolters Kluwer, 2021, s. 593; a Vandenhoe, W., Türkelli, G., E., Lembrechts S. *Children's rights: A Commentary on the Convention on the Rights of the Child and its Protocols*, Edward Elgar Publishing, 2019, s. 405–408).

25. Jinými slovy, Výbor není mezinárodní soud, nemá pravomoc závazně určit či deklarovat, že Česká republika svými orgány porušila práva stěžovatelů, a tím spíše nemá pravomoc jednotlivcům založit nová práva. Názor Výboru je významným indikátorem, zda stát jednal v rozporu se svými mezinárodněprávními závazky, což může, ale nemusí vést k závěru, že je dána mezinárodní odpovědnost státu za protiprávní jednání (van Alebeek R, Nollkaemper A. The legal status of decisions by human rights treaty bodies in national law. In: Keller H, Ulfstein G, eds. *UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy*. Cambridge University Press, 2012, s. 382–386).

26. Na tomto obecně přijímaném závěru nic nemění ani stěžovateli zmíněný náleží Ústavního soudu Slovenské republiky č. j. II. ÚS 549/2025-42, který ve vztahu k Úmluvě o právech dítěte o odstranění všech forem rasové diskriminace nad rámec (jako *obiter dictum*) v bodě 53 uvedl, že pokud Slovensko z vlastní vůle založilo příslušnost Výboru pro odstranění rasové diskriminace, je ve smyslu zásady *pacta sunt servanda* (smlouvy se mají dodržovat) důležité naplnit mezinárodní závazek státu dobrovolně splnit, co rozhodnutí Výboru doporučuje, a poskytnout stěžovatelce odškodnění. Podle slovenského ústavního soudu jde o příspěvek k posílení důvěryhodnosti Slovenska jakožto smluvního partnera na mezinárodní úrovni. Ústavní soud České republiky souhlasí, že plnění mezinárodních závazků je velmi důležité, avšak ze znění Úmluvy o právech dítěte, jeho opčních protokolů, judikatury českých soudů i z citované odborné literatury vyplývá, že stanoviska Výboru pro práva dítěte řešící individuální stížnosti pro Českou republiku právně závazná nejsou.

27. Právní nezávaznost stanovisek ovšem neznamená, že jim státy nemusí věnovat žádnou pozornost. Naopak. Pokud Výbor ve svém stanovisku shledá porušení práv plynoucích z Úmluvy o právech dítěte, může dle čl. 10 odst. 5 Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte, zavádějícího postup předkládání oznámení, doporučit státu, jaká opatření má v individuální i systémové rovině provést, aby k obdobným porušením v budoucnu nedocházelo. Z čl. 11 Opčního protokolu plyne povinnost státu věnovat doporučením Výboru náležitou pozornost a zaslat Výboru svou odpověď s informacemi, jaká opatření přijal, popřípadě jaké důvody mu v přijetí brání (srov. Tobin, John. *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*. Oxford University Press 2019, s. 114).

28. To se také v případě stěžovatelů stalo. Česká republika věnuje stanovisku Výboru náležitou pozornost a předkládá Výboru zprávy o tom, jak v individuální i obecné rovině implementuje doporučená opatření. Ve zprávách popsala jak již přijatá, tak teprve plánovaná obecná opatření a uvedla důvody, které jí brání v přijetí opatření individuálních. Tyto zprávy jsou součástí spisu.

29. Lze tedy shrnout, že ačkoliv i na ochranu práv plynoucích z Úmluvy o právech dítěte musejí existovat (a existují) účinné prostředky nápravy, včetně případného práva na náhradu vzniklé újmy, v případě stěžovatelů neexistuje žádné právně závazné rozhodnutí, které by autoritativně konstatovalo, že státní orgány porušily práva plynoucí z Úmluvy o právech dítěte. Naopak, všechna pravomocná rozhodnutí vnitrostátních soudů závazně dospěla k závěru, že k porušení základních práv stěžovatelů nedošlo (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 2780/19).

30. Přestože stanovisko Výboru automaticky žádné právo jednotlivcům na náhradu újmy nezakládá, státy samozřejmě mohou s ohledem na princip dobré víry při plnění mezinárodních závazků stanoviskům Výboru ve vnitrostátním právu založit nějaký vnitrostátní právní účinek. V některých státech např. zákonodárce rozhodl, že stanoviska některých výborů OSN představují důvod pro obnovu původního řízení či že přímo zakládají

odpovědnost státu za způsobenou újmu (srov. van Alebeek, R., Nollkaemper, A., op. cit., s. 368–372).

31. Česká republika stanovila na vnitrostátní úrovni způsob implementace opatření nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodních soudů [čl. 87 odst. 1 písm. i) Ústavy a § 117–119b zákona o Ústavním soudu]. Jednotlivec může především za podmínek v § 119 zákona o Ústavním soudu podat v návaznosti na rozhodnutí mezinárodního soudu návrh na obnovu původního řízení. Jak ale bylo vysvětleno, Výbor není mezinárodní soud (oproti např. Evropskému soudu pro lidská práva), a tato právní úprava se na jeho stanoviska nevztahuje (srov. Sládeček, V. Čl. 87. In: Sládeček, V., Mikule V. a kol. *Ústava České republiky: Komentář*. C. H. Beck. 2016, s. 967; a Langášek, T. Čl. 87. In: Rychetský, P., a kol. *Ústava České republiky: Komentář*. Wolters Kluwer. 2015, s. 888–889).

32. Určitý vnitrostátní účinek však stanoviskům výboru přiznala vláda, když jako přílohu usnesení vlády č. 420 ze dne 14. 6. 2023 přijala Statut vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před mezinárodními orgány ochrany lidských práv (Statut), který nabyl účinnosti 14. 6. 2023. Statut ve svém čl. 12 odst. 3 zakotvuje odškodňovací mechanismus:

Jednotlivci lze poskytnout zadostiučinění v penězích, pokud některý z orgánů uvedených v čl. 1 odst. 3 shledal porušení jeho práv a svobod a současně se to vzhledem k okolnostem jeví jako vhodná forma odčinění či zmírnění následků. Zadostiučinění lze jednotlivci poskytnout na základě majetkové škody, nemajetkové újmy a účelně vynaložených nákladů řízení. (...) Na poskytnutí zadostiučinění není právní nárok. Postup podle tohoto odstavce, nepřiznání zadostiučinění ani určení jeho konkrétní výše nepodléhají soudnímu přezkumu.

33. Výbor OSN pro práva dítěte je mezi orgány vyjmenovanými v čl. 1 odst. 3 Statutu. Podle čl. 13 odst. 2 Statutu ale platí:

Ustanovení čl. 12 odst. 3 se použije v návaznosti na rozhodnutí orgánů uvedených v čl. 1 odst. 3, která byla vydána po nabytí účinnosti tohoto statutu. Zadostiučinění za majetkovou škodu lze poskytnout, jen pokud rozhodné skutečnosti, které jsou původem a skutečnou příčinou sporu mezi stranami a které vedly ke vzniku škody, nastaly po nabytí účinnosti tohoto statutu.

34. Mechanismus přiznání zadostiučinění na základě Statutu tedy působí pouze do budoucna, od účinnosti Statutu. Statut výslovně vylučuje možnost domáhat se prostřednictvím tohoto odškodňovacího mechanismu zadostiučinění u starších, již rozhodnutých případů. Ministerstvo v podkladech k přijetí Statutu zdůrazňuje cíl, aby prostřednictvím odškodňovacího mechanismu nebyl obcházen smysl a účel restitučního zákonodárství v případech, kde zákonodárce na základě a v mezích restitučních předpisů zadostiučinění nepřipustil (srov. Zdůvodnění přijetí nového statutu, přiložené jako příloha č. 3 vyjádření Ministerstva spravedlnosti ke kasační stížnosti ve věci stěžovatelů, s. 5).

35. Protože Výbor vydal stanovisko ve věci stěžovatelů 15. 5. 2023 a Statut nabyl účinnosti až 14. 6. 2023, ministerstvo stěžovatelům v souladu s přechodnými ustanoveními Statutu odpovědělo, že se na jejich věc tento odškodňovací mechanismus nevztahuje. Takovému postupu ministerstva nelze optikou tvrzeného zásahu do základních práv stěžovatelů nic vytýkat.

36. Stěžovatelé tento závěr ministerstva zpochybňují odkazem na aplikační přednost mezinárodního práva. Je podle nich nelegitimní a nepřiměřené, že v případě existence vnitrostátního odškodňovacího mechanismu pro osoby, které se úspěšně domáhaly ochrany svých práv u příslušných výborů OSN, by některé z těchto osob byly vyloučeny na základě přechodných ustanovení normativního právního aktu moci výkonné.

37. Ačkoliv ratifikované mezinárodní smlouvy mají aplikační přednost i před zákonem (čl. 10 Ústavy), Ústavní soud výše vysvětlil, že v případě stěžovatelů jim z mezinárodního práva žádné právo na náhradu nevyplyvá. Není tedy nic, co by mělo mít před Statutem přednost. Je pak věcí vlády (samozřejmě v mezích zákonnosti a ústavnosti), jak nastaví účinnost odškodňovacího mechanismu a další podmínky.

38. Existence mechanismu podle Statutu přitom neznamená, že moc výkonná může zcela svévolně a bez záruky soudního přezkumu rozhodovat o tom, které osoby jsou podle ní hodny individuální reparace, jak namítají stěžovatelé. Z rozhodovací praxe Ústavního soudu i Nejvyššího správního soudu plyne, že i v případech, kdy jednotlivec nemá právní nárok „na výsledek“, má právo na to, aby orgán veřejné moci neuplatňoval při svém postupu svévoli, aby rozhodoval v obdobných věcech obdobně a aby neporušoval zákaz diskriminace (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 830/24, bod 50, a tam uvedenou judikaturu – ačkoliv se týkal práva na rovný přístup k veřejným funkcím, platí pro postup orgánu veřejné moci obecně).

39. V nynější věci se stěžovatelé domáhají práva na náhradu újmy, které plyne přímo z Úmluvy o právech dítěte, a žádnou svévoli ani diskriminaci ve svém případě netvrdí.

40. Ústavní soud shrnuje, že ani přímo z mezinárodního práva, ani z implementace do vnitrostátního práva nelze dovodit, že by stěžovatelům svědčilo právo na náhradu újmy tak, jak ho v nynějším řízení vymezují.

## **V.2. Právo na náhradu újmy za protiústavní jednání orgánu veřejné moci**

41. Ústavní soud opakuje, že rozhodnutí či postup orgánu veřejné moci v rozporu s Úmluvou o právech dítěte, která je referenčním hlediskem pro posouzení ústavnosti zásahů orgánů veřejné moci do práv jednotlivce, zakládá právo jednotlivce na náhradu případné újmy podle čl. 36 odst. 3 Listiny. Stěžovatelé v nynějším řízení namítají, že v jejich případě státní orgány porušily Úmluvu o právech dítěte. Za podmínek v čl. 36 odst. 3 Listiny a zejména v zákoně o odpovědnosti státu za škodu se tedy stěžovatelé mohou náhrady újmy domáhat způsobem tam stanoveným. Na postup podle zákona o odpovědnosti za škodu stěžovatele odkázaly také správní soudy.

42. Stěžovatelé v ústavní stížnosti podrobně argumentují, proč se správní soudy mýlí, že stěžovateli tvrzené právo na náhradu újmy vůči státu není veřejným subjektivním právem, ale soukromoprávním nárokem. Podle stěžovatelů k jimi uplatněnému nároku nelze přistupovat jako k čistě soukromoprávní záležitosti.

43. Ústavní soud v tomto se stěžovateli souhlasí. Ne však proto, že by jim svědčilo veřejné subjektivní právo plynoucí z Úmluvy o právech dítěte v návaznosti na stanovisko Výboru, jak namítají. Ale proto, že právo na náhradu újmy vůči státu, která by stěžovatelům vznikla v důsledku porušení Úmluvy o právech dítěte, vyplývá z čl. 36 odst. 3 Listiny – je to tedy ústavně zaručené základní právo, které je jako takové veřejným subjektivním právem [srov. Pospíšil I. In: Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Wolters Kluwer, 2022, s. 748; a Husseiní, F., Kopa, M. Čl. 36 (Právo na soudní a jinou právní ochranu). In: Husseiní, F. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. C. H. Beck, 2021, marg. č. 263–264].

44. Nic na tom nemění skutečnost, že zákonodárce v souladu s čl. 36 odst. 4 Listiny podmínky a podrobnosti k uplatnění tohoto práva upravil v zákoně o odpovědnosti za škodu. Ochranu základnímu právu zde ale zákon svěřil soudům v občanskoprávním řízení. Zákon o odpovědnosti státu za škodu je svou povahou veřejnoprávní předpis, který z důvodu legislativní techniky umožňuje, aby byl na jím upravené právní vztahy subsidiárně



použit občanský zákoník. Stát se však neocitá v řízení o náhradu škody v rovnoprávném postavení s poškozeným, případně v „občanskoprávním vztahu“ (srov. nález sp. zn. II. ÚS 1612/09, bod 19).

45. Právo na náhradu újmy vůči státu za jeho nezákonné, či dokonce protiústavní jednání však není „jen“ soukromoprávní nárok – je to základní právo. Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že při výkladu a aplikaci zákona o odpovědnosti za škodu nelze nikdy zapomínat na ústavní původ těchto nároků (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 1422/24, body 29 a 30; III. ÚS 847/23, bod 33; I. ÚS 2859/23, bod 37; I. ÚS 818/24, bod 61; I. ÚS 4227/12, bod 15; a také Kmec, J. Kapitola XLIII. In: Kühn, Z., Kratochvíl, J., Kmec, J., Kosář, D. a kol.: *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Leges, 2022, s. 1428–1429).

46. Tento dílčí závěr správních soudů ovšem nemá vliv na ústavnost jejich rozhodnutí. Jak bylo uvedeno, český zákonodárce ochranu tohoto základního práva svěřil soudům v občanskoprávním řízení. Pokud se tedy stěžovatelé domáhají práva na náhradu újmy za protiprávní rozhodnutí či postup státních orgánů, měli se obrátit na civilní soudy. To je také nosný důvod rozhodnutí správních soudů, která proto optikou ústavnosti obstojí.

## VI. Závěr

47. Ústavní soud shrnuje, že napadená rozhodnutí základní práva stěžovatelů neporušila. Stěžovatelům ani z Úmluvy o právech dítěte a jejich protokolů, ani ze stanoviska Výboru pro práva dítěte v jejich věci a ani z jiných pramenů mezinárodního práva nevyplývá právo na náhradu újmy tak, jak ho v tomto řízení vymezují. Argumentace stěžovatelů vychází z mylného předpokladu, že v jejich věci existuje závazné rozhodnutí určující či deklarující, že české státní orgány porušily jejich základní práva. Neexistuje. Stanoviska Výboru pro práva dítěte nejsou způsobilá právně závazně konstatovat porušení práv plynoucích z Úmluvy o právech dítěte ani závazně založit právo jednotlivců na náhradu újmy ve vnitrostátním právu.

48. Rozhodnutí či postup orgánu veřejné moci v rozporu s Úmluvou o právech dítěte zakládá právo jednotlivce na náhradu případné újmy podle čl. 36 odst. 3 Listiny. Tvrdí-li tedy stěžovatelé, že v jejich případě státní orgány porušily Úmluvu o právech dítěte, v důsledku čehož požadují náhradu újmy, mohou se náhrady újmy za podmínek v čl. 36 odst. 3 Listiny a zejména v zákoně o odpovědnosti státu za škodu domáhat způsobem tam stanoveným. Přestože Ústavní soud souhlasí se stěžovateli, že jejich tvrzené právo je ústavně garantované veřejné subjektivní právo, zákonodárce k ochraně tohoto práva pověřil civilní soudy. Správní soudy proto stěžovatele správně odkázaly na občanskoprávní řízení, v němž soudy rozhodují o případných neuspokojených nárocích na náhradu újmy vůči státu.

49. Napadenými rozhodnutími základní práva stěžovatelů porušena nebyla. Ústavní soud proto návrh stěžovatelů podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

**Poučení:** Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 3. března 2026

Dita Řepková  
předsedkyně senátu